

ผีเชื่อน

: สืงศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยชอง

เรณู เหมือนจันทร์เชย*

พิธีสวดเรื่อน

ชาวไทยชองนับถือ “ผี” และมีความเชื่อเรื่อง “บวญ” โดยเชื่อว่าสิ่งต่างๆ ในโลกอยู่ภายใต้ อำนาจของผีและสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนั้นชีวิต ความเป็นอยู่และพิธีกรรมต่างๆ จึงมีความ สัมพันธ์และเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับผี ประเภทต่างๆ (ผีในที่นี้มีความหมายเดียวกัน กับเทพยดาที่ให้ความคุ้มครองรักษาหรืออาจ ให้โทษ) ดังนั้น การนับถือผีของชาวไทยชองมี ทั้งผีดีและผีร้าย ที่สามารถจะบันดาลให้ชีวิต และครอบครัวเป็นไปตามความพอใจของผี ผี ที่ชาวไทยชองถือว่ามีความสำคัญและอยู่ใกล้ ชิดมากที่สุด คือ ผีบรรพบุรุษ ที่เรียกว่า “ผีเชื่อน” หรือ “ผีเรื่อน” ซึ่งเปรียบประดุจศาสนาประจำตัว ที่เป็นที่ยึดมั่นทางใจ และเชื่อว่าหากกระทำความ ไม่ดีจะเป็นการผิดผี ผีเรื่อนจะลงโทษ (นำพวลัย

กักรักษ์กุล, 2532: 104) ความเชื่อนี้มีลักษณะ ที่เรียกว่าลัทธิบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ คือ เชื่อ ว่าบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วจะไปอยู่อีกโลก หนึ่งคล้ายกับโลกมนุษย์ ถ้าผู้ตายอยู่ดีมีความสุข ญาติพี่น้องในโลกมนุษย์จะมีความสุขไป ด้วย ฉะนั้นชาวไทยชองจึงปฏิบัติต่อวิญญาณ บรรพบุรุษเป็นอย่างดี โดยจัดที่อยู่อาศัยใน บ้าน และเชิญมารับเครื่องเซ่นไหว้เป็นประจำ

ผีเชื่อนหรือผีบรรพบุรุษ คือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ที่ ถึงแก่กรรมแล้ว ชาวไทยชองมีประเพณีการสืบผี คือ ผู้ใดมาจากสกุลใดก็สืบผีสกุลนั้น โดยมีลูกชาย เป็นผู้สืบสกุล (มยุรี วัดแก้ว, 2521 : 12) ในกรณีที่ ครอบครัวไม่มีบุตรชายหลายคน บุตรชายคนสุด ท้องจะเป็นผู้สืบผีพ่อแม่ และได้เป็นเจ้าของเรื่อน แทนพ่อแม่หลังจากที่พ่อแม่ตายแล้ว โดยที่บุตร

* อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

ชายคนโตเมื่อแต่งงานแล้วจะแยกไปมีเรือนอยู่ต่างหาก ส่วนบุตรสาวสืบผีไม่ได้เพราะต้องแต่งงานไปถือผีของฝ่ายชาย ดังนั้นเมื่อพ่อแม่ตายบุตรชายคนสุดท้องจะเชิญผีพ่อแม่มาไว้ที่เรือนของตน โดยจัดที่ให้อยู่ใน “กะล่อหอง” มีการเช่นอาหารให้กิน หรือทำพิธีเช่นไหว้เรียกว่า “พิธีเสนเรือน” คือ เช่นไหว้ผีเสือน ถ้าครอบครัวใดเป็นชนชั้นผู้ทำมาหากินให้อยู่ในห้องเล็กๆ ซึ่งอยู่ทางด้านข้างของตัวบ้านหรือระเบียงบ้านเรียกห้องนี้ว่า “กวัน” ในกรณีที่ครอบครัวใดมีแต่ลูกสาวก็ต้องคอยจนกว่าจะมีหลานชายไว้สืบผีต่อไป หรือให้ลูกเขยสืบผีแทนเป็นกรณีพิเศษ หรือไม่ถ้าลูกสาวต้องไปอยู่บ้านลูกเขย ลูกสาวก็ต้องตั้งศาลเล็กๆ เรียกว่า “ตูป” สำหรับผีพ่อแม่ตน ศาลนี้จะปลูกไว้ในบริเวณบ้านลูกเขย ซึ่งจะเข้าไปอยู่ในบ้านของลูกเขยไม่ได้เพราะว่าเป็นคนละผีกัน ชาวไทยจึงให้ความสำคัญกับผีเสือนหรือผีบรรพบุรุษโดยทำพิธีเสนเรือนเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีเสือนในที่นี้จะขอล่าวถึง 2 พิธี คือ พิธีเสนปาดตง และพิธีเสนเรือน ดังนี้

พิธีเสนปากก

ชาวไทยไท่แพททุกครัวเรือนมีผีเสือนประจำบ้าน และจะทำพิธีเสนปาดตงขึ้นเพื่อเป็นการระลึกถึงพ่อแม่และบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วเสนปาดตง มี 2 แบบ คือ เสนปาดตงผู้ทำ ต้องเช่นทุก 5 วัน และเสนปาดตง ผู้น้อยต้องเช่นทุก 10 วัน

ชาวไทยไท่จะนำเครื่อง เช่นไปให้ผีเสือนของตนเองที่ “กะล่อหอง” (ห้องผีเสือน) การเช่นไหว้จะเรียกว่า “มือเวนตง” มือเวนตงนั้นจะมี 10 วัน โดยเริ่มนับจากวันที่ถูกเชิญมาเป็นผีเสือน เช่น มือกำ มือกบ มือฮับ มือฮาย มือเมิง มือเป็ก มือกัด มือซด มือฮวง มือเต่า ชาวไทยไท่ที่เป็นผีเดียวกัน วันปาดตงจะตรงกัน การเช่นไหว้จะทำ 2 เวลา คือ มือเช้าและมือกลางวัน โดยวางเครื่อง

เช่นที่กะล่อหองประมาณครึ่งชั่วโมง จึงจะนำออกมารับประทานได้ อาหารที่เช่นไหว้เป็นข้าวและกับข้าวที่กินอยู่ในชีวิตประจำวัน กับข้าวจะมีมากน้อยก็แล้วแต่จัด มีมากพอลู เมื่อเตรียมอาหารเสร็จ ต้องตักให้ผีเสือนกินก่อน สำหรับกับข้าวมือกลางวันก็ต้องทำใหม่ ส่วนข้าวไม่ต้องหุง เพราะว่าตักเก็บอีกถ้วยไว้ตั้งแต่ตอนเช้า การปาดตงต้องปาดให้ตรงทุก 10 วัน ถ้าปาดไม่ตรงผีเสือนจะไม่ได้รับอาหารที่เช่นไว้ หรือถ้าลืมปาดก็ต้องให้ผ่านไป คนในบ้านเป็นผู้เชิญผีเสือนมากินปาดตง

คำกล่าวเชิญผีเสือนมากินปาดตง ว่า “ข้าวและกับข้าวสุกแล้วเอามาปาดตงให้กิน ปูย่าพ่อ แม่ พี่ น้อง ที่อยู่บ้านนี้จึงมากินพร้อมกัน”

คำกล่าวเชิญเป็นภาษาชาวไทยไท่ ว่า “ข้าชุกมาโปง งามตงมาปาด ปูย่า ย่าดำ เจื่อกันมากินจูง่า ปากันมากินจูงคน พันมามะปะมากินกินแล้วให้กุ่มให้กวม ลูเต้าลูหลาน ไปเซาะมาตาง ปลอดกัย เอ็ดเจ็ดดี คือผู้ยัง น้องจายจะปายไซ้ ลูเต้าลูหลาน เน้อ”

คำแปล “ข้าวสุกยกมาปาดตง มาปาดปูชวด ย่าชวด พาชวนกันมากินทุกคน มากินทั้งปากทั้งฟัน มากินแล้วให้คุ่มครองลูกเต้าลูกหลานเดินทางไปมาให้ปลอดกัย ทำใจดีเหมือนยังอยู่ ทำใจรู้เหมือนยังเป็นคนอยู่ การเจ็บไข้ ถ้าเป็นอะไรก็อย่าซ้ำเติมลูกเต้าลูกหลาน”

พิธีเสนเฮือน

คำว่า “เสน” หมายถึง เช่นหรือสังเวช ส่วนคำว่า “เรือน” หรือ “เฮือน” หมายถึง ผีเรือน ซึ่งตามความคิดของชาวไทยไท่นั้นหมายถึงผู้ที่ตายไปแล้วและอยู่ในสิ่งเดียวกัน (สิ่ง หมายถึง แชหรือตระกูล) แต่ละครอบครัวจะมีสมุดจดชื่อผู้คนในตระกูลของตนที่ตายไปแล้วเรียกว่า “บ๊ับผีเรือน” เก็บไว้ทุกบ้าน พิธีเสนเรือนนิยมทำ 2-3 ปีต่อครั้งเพื่อให้ผีบรรพบุรุษมารับเครื่องเช่น เป็น

หมอเสนเคียบอาหารให้มีเฮือนกิน

การระลึกถึงบุญคุณผู้ที่ตายไปแล้ว และเพื่อให้ปกป้องรักษาคุ้มครอง ถ้าไม่ทำก็จะเป็นสิ่งไม่ดี

การกำหนดวันจัดพิธีแต่ละบ้านจะไม่จัดพร้อมกัน โดยจะดูจากวันของคนที่เสียชีวิต และวันต้องไม่ตรงกับวันตาย วันเนา วันป่าดง เป็นต้น เดือนที่ชาวชาวไทยโซ่งนิยมทำพิธีเสนเรือนส่วนมากเป็นเดือนคู่

คือ เดือน 4 เดือน 6 เดือน 12 สำหรับเดือน 5 ชาวไทยโซ่งจะไม่ทำพิธีเพราะว่าเป็นช่วงวันสงกรานต์และอากาศร้อน

ผู้มาร่วมงานในพิธีเสนเรือน มีดังนี้

1) ญาติที่เกี่ยวข้องกัน ประกอบด้วยบุคคล 2 กลุ่ม คือ

1.1) กลุ่มสายโลหิตเดียวกัน หมายถึง บุคคลที่มีบรรพบุรุษร่วมกัน เช่น ลูก พี่ น้อง น้า อา เป็นต้น คนกลุ่มนี้ต้องแต่งกายด้วยชุดที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2) กลุ่มญาติจากการแต่งงาน หมายถึง บุคคลที่เป็นน้อง ลูก หลาน ซึ่งเป็นสะใภ้หรือเขยของผีเรือน คนกลุ่มนี้ต้องแต่งกายด้วยเสื้อฮีในเวลาทำพิธี

2) แยกรับเชิญ คือ

บุคคลที่เป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงและผู้เคารพนับถือ การแต่งกายจะเป็นชุดธรรมดาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

การทำพิธีเสนเรือน เมื่อครอบครัวใดจะทำพิธีในอีก 2-3 ปีข้างหน้าก็ต้องเลี้ยงหมูตัวผู้ ในสมัยก่อนถ้าจะทำพิธีเสนเรือนปีหน้าจะเริ่มเลี้ยงหมูที่คลอดออกมา เช่น หมูคลอด 10 ตัว ตัวที่เล็กจะเลี้ยงไว้สำหรับทำพิธีเสนเรือน ถ้าเลี้ยงไปนานๆ แล้ว หมูตัวที่เลี้ยงเอาไว้เสนเรือนตัวโต และมีน้ำหนักมากเจ้าของจะนำหมูไปขายไม่ได้เพราะถ้าผู้ใดไปขายชาวไทโซ่งเชื่อว่าจะเจ็บป่วยได้ หมูจะเลี้ยงไว้ประมาณ 2 ปีจึงทำพิธีเสนเรือน ถ้าผู้ที่นับถือผีเดียวกันตายภายในปีที่ต้องทำพิธีเสนเรือนจะทำพิธีไม่ได้ต้องเลื่อนวันออกไปจนกระทั่งเดือนหน้า แต่ถ้าคนในบ้านตายก็นำหมูตัวที่ใช้ในพิธีเสนเรือนมาใช้ตอนทำพิธีเอาผีขึ้นเรือนได้ โดยเจ้าของบ้านจะไปปรึกษาหมอเสนเพื่อหาวันทำพิธีและเลือกวันดี วันที่เป็นมงคลสำหรับบ้านนั้นๆ เมื่อใกล้วันทำพิธีเจ้าของบ้านต้องจัดหมากพลู บุหรี่ไปให้หมอเสน เรียกว่าไป “วานหมอ” (พนิดา เย็นสมุทร, 2524: 134) หมายถึง การนำห่อหมากพลูของผู้ที่จะทำพิธีเสนเรือนไปให้แก่หมอเสนเป็นการเชิญให้ไปทำพิธีเสนเรือนให้ แล้วหมอเสนจะนำห่อหมากพลูไปบูชาครูก่อนจึงจะไปทำพิธีเสน

ความแตกต่างระหว่างพิธีเสนเรือนของตระกูลผู้ท้าว (ผีผู้ท้าว) กับตระกูลผู้น้อย (ผีผู้น้อย) พอสรุปได้ ดังนี้

เสนเรือนผู้ท้าว	เสนเรือนผู้น้อย
1. หมอเสนต้องสืบสกุลมาจากตระกูล คนผู้ท้าวเรียกว่า หมอเสนผู้ท้าว	1. หมอเสนต้องสืบสกุลมาจากตระกูลธรรมดา
2. หมอเสนต้องนุ่งกางเกงดำ สวมเสื้อผ้าฝ้าย แขนยาวสีแดง สวมกำไลมือ ถือวี 2 ข้าง สะพายดาบ	2. หมอเสนต้องแต่งกายด้วยชุดที่ใช้ในชีวิต ประจำวัน มีเสื้อฮิคลุมไหล่ ไม่ถือนว
3. หมอเสนจะนั่งบนเก้าอี้เตี้ยๆ เรียกว่า “ตั้งกำ”	3. หมอเสนจะนั่งบนสือทำพิธีในกะล่อหอง
4. หมอเสนจะเซ่นเหล้าก่อนเซ่นอาหาร (อาหารส่วนใหญ่ทำมาจากเนื้อกระบือ)	4. หมอเสนจะเซ่นอาหารก่อนเซ่นเหล้า (อาหารส่วนใหญ่ทำมาจากเนื้อสุกร)
5. หมอเสนจะเซ่นอาหารที่เป็นเครื่อง เซ่นทั้งห่อเพราะอาหารทุกชนิดจะเอา จากป่านเผื่อนเซ่นผีทีละคำ	5. หมอเสนจะใช้ตะเกียบคีบอาหารอย่างละน้อย ห่อด้วยใบตองเป็นห่อๆ เรียกว่า “ห่อหล่อ” วางไว้บนป่านเผื่อน
6. การเลี้ยงอาหารหมอเสนจะเลี้ยงเฉพาะ มือกลางวัน	6. การเลี้ยงอาหารหมอเสนจะเลี้ยงเฉพาะ มือเช้าและมือกลางวัน
7. ระยะเวลาในการทำพิธีเสนเรือนจะต้อง ทำให้เสร็จก่อนเที่ยงวัน	7. ระยะเวลาในการทำพิธีเสนเรือนตั้งแต่เข้าไป จนถึงบ่ายและเย็น

(นำพวลย์ กิจรักษ์กุล, 2532: 109-110)

เรือนได้

สำหรับพิธีเสนเรือนที่จะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้เป็นพิธีเสนเรือนของตระกูลผู้น้อย การทำพิธีเจ้าของบ้านนำเสื้อสีของตนเองไปวางไว้ที่กะล่อหองและมีเครื่องเซ่น คือ เหล้า 1 ขวด ชันน้ำ ชันหมาก เพื่อมาบอกกล่าวว่าจะฆ่าหมูเวลา 24.00 น. หรือ 01.00 น. การฆ่าหมูจะฆ่าข้างล่าง แล้วเก็บเลือดหมูไว้ จากนั้นหมานูขึ้นบนบ้าน โดยลูกและหลานชาย 2 คนเป็นคนฆา โดยเอาเชือกผูกกับขาหมูแล้วใช้ไม้คานหมานูเอาไปไว้ที่กะล่อหอง ลูกและหลานชายเป็นคนฆ่าและหมู ซึ่งคนที่ชำนาญในการฆ่าและหมูจะขึ้นไปช่วยด้วย การฆ่าและจะตัดหัวหมูออกก่อนเพื่อเก็บเอาไว้ทำพิธี

เสนเรือน และตัดซี่โครงออก 2 ข้าง เอากระดูกสันหลังตรงกลางไว้แล้วตัดข้อเท้าทั้งสี่ข้อและหางหมูมารวมไว้กับหัวหมูเพื่อทำพิธี จากนั้นนำสันหลังมาตัดไว้สองข้อติดกันเพื่อเอาไว้ทำพิธี ขำแหละเนื้อตรงซี่โครงออกแล้วตัดข้อซี่โครง 2 ซี่ติดกันเก็บไว้ รวมกับหัวหมู ข้อเท้า หางแล้วนำไปต้ม เนื้อที่ขำแหละออกตัดให้เป็น 7 ชิ้นยาวตามขวางตัวหมูเนื้อ 7 ชิ้นเรียกว่า “เจ็ดข้อเจ็ดเกี่ยว”

ในตระกร้าเล็กๆ ที่หามาพร้อมกับหมูตอนขึ้นบ้าน จะนำเครื่องในหมูทุกชิ้น เช่น ตับ หัวใจ ปอด ไข่ ตัดเป็นชิ้นเล็กๆ นำไปต้มแล้วสับรวมกับหน่อไม้ดอง พริก สำหรับเซ่นไหว้ ส่วนไข่จะล้างให้สะอาดแล้วตัดมาดักประมาณ 2 คีบ เพื่อนำมา

ทำเป็นไส้ล่อมเมื่อน เมื่อถักเสร็จเรียบร้อยแล้ว
นำไปต้มให้สุกเตรียมไว้ทำพิธีต่อไป

พอเช้าเวลาประมาณ 08.00 น. เตรียมจัด
ปานเดือนพร้อมทำข้าวห่อ 7 ห่อ จีบหมาก 7 คำ
ใบตอง 7 ใบ ปานเดือนจะเอาใบตองมารองเป็นพื้น
4 ใบ นำหมู 7 ชิ้นลงไปวางรอบเรียงเป็นวงกลม 7
ชิ้น แล้วเอาไส้ล่อมเมื่อนใส่ตรงกลาง นำใบตอง
อีก 3 ใบปิดข้างบน (หมู 7 ชิ้นและไส้ล่อมหมู)
แล้วนำเอาข้าวห่อทั้ง 7 ชิ้น หมากพลูที่เตรียมไว้
7 คำ ตะเกียบ 7 คู่ หมูย่าง 7 ชิ้น หยิบข้าวห่อ หมาก
พลู ตะเกียบมารวมกัน วางให้รอบปานเดือนเป็น
ระยะ 7 กอง โดยวางบนใบตอง เรียกว่า “7 ถู”
(ถู คือ ตะเกียบ 7 คู่) ต่อจากนั้นลูกหลานญาติที่
พี่น้อง เพื่อนบ้าน ที่เตรียมขนม ผลไม้ก็มาวางลงไป
รวมทั้งมีกล้วย อ้อย เผือก มันวางลงไป (ของที่ใส่
ถ้านำมา 10 ชิ้น ใส่ในปานเดือน 7 ชิ้น แล้วอีก
3 ชิ้น ใส่ใน “ปานย่อย” คือ ปานที่ใส่ของ
ล้นเหลือจากปานเดือนใช้สำหรับเซ่นให้พ่อ
แม่แล้วของเหลือจะเป็นของเจ้าของบ้าน)

เครื่องในหมูที่ต้มแล้วเอามาสับใส่พริก หอม
กระเทียม หน่อไม้ดอง โดยใช้ใบตองวางลงบน
ปานเดือน 1 ใบ นำเครื่องในที่สับวางลงบนตรง
กลางซึ่งจะวางทับขนม ผลไม้ (เอาไว้เช่นให้ผีเรือน
กิน ตอนหมอลิ้นคืบให้ผีเรือนกินจะเรียกตามชื่อ)
ขั้นตอนนี้เป็นอันเสร็จพิธีการแต่งปานเดือน จาก
นั้นลูกสะใภ้จะแต่งตัวด้วยเสื้อฮี และลูกหลานที่
ยังไม่แต่งงานและชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นสิ่งเดียวกันจะ
มาช่วยกันยกปานเดือน ขั้นตอนการยกปานเดือน
ทุกคนจะยืนล้อมปานเดือนแล้วใช้มือจับขอบปาน
เดือน ส่วนมืออีกข้างหนึ่งก็ยกปานเดือน ส่วนคน
อื่นที่ยกปานเดือนไม่ถึงก็จะจับชายเสื้อหรือ
ตะแขนเพื่อเป็นการมอบให้บรรพบุรุษ การยก
ปานเดือนจะยก 3 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 ยกแค่เอว ตามหมอลิ้นคืบว่ายกแค่
นี้พอไหม หมอลิ้นคืบก็จะตอบว่าไม่พอหรอก ถ้าจะดี
ต้องยกขึ้นอีกหน่อยถึงจะดีกว่านี้แล้วช่วยกัน
หย่อนปานเดือนลงไปแต่ไม่ให้ถึงพื้นแล้วยกขึ้น

อีกครั้งหนึ่ง

ครั้งที่ 2 ยกแค่หน้าอก ตามหมอลิ้นคืบว่ายก
แค่นี้พอไหม หมอลิ้นคืบก็จะตอบว่าไม่พอหรอก
ถ้าจะดีต้องยกขึ้นอีกหน่อยถึงจะดีกว่านี้แล้วช่วย
กันหย่อนปานเดือนลงไปแต่ไม่ให้ถึงพื้นแล้วยกขึ้น
อีกครั้งหนึ่ง

ครั้งที่ 3 ยกท่วมหัว สองแขนตึง ตามหมอลิ้น
คืบว่ายกแค่นี้พอไหม หมอลิ้นคืบก็จะตอบว่าแค่
นี้พอแล้ว ดีแล้ว จะทำมาคำขึ้น

เมื่อยกเสร็จเรียบร้อย ก็ช่วยกันยกเข้ามา
“กะล่อหอง” ที่หมอลิ้นคืบนั่งอยู่ จากนั้นจัดเตรียม
ขันหมาก ขันน้ำที่เตรียมไว้ก่อนที่จะมาหมอลิ้นคืบ
แล้วเตรียมจัดชุดใหม่ที่เหมาะสมกันเข้าไปวางไว้เป็น
อันเสร็จพิธียกปานเดือน ต่อจากนั้นก็หาข้าวมาให้
หมอลิ้นคืบเรียกว่า “ปานยายหมอลิ้น” มีไก่ช้อง (แกง
ไก่ใส่หน่อไม้ดอง) ซึ่งมีหัว ปีก ขา เครื่องใน จัดให้
เหมือนกับตัวไก่ที่ยังไม่สับ โดยจะผูกเชือกรวมกัน
อยู่ในหม้อแกงแล้วตักออกมาทำพิธี โดยแกะเชือก
ออกมา “ช้อง” คือ การแยกชิ้นส่วนออกจัดให้
เหมือนกับตัวไก่แล้วจัดใส่ถาดไว้ ตักแกงหน่อไม้ดอง
1 ถ้วย ข้าวสุก 2 ถ้วย มาให้หมอลิ้นคืบกินเป็นข้าว
เช้า และจัดสำรับไปให้หมอลิ้นคืบเพิ่มเติมเป็นการ
เติมสำรับ เมื่อจัดให้หมอลิ้นคืบกินข้าวแล้วก็ต้องหา
ข้าวมาให้พี่น้องกิน

หลังจากกินข้าว หมอลิ้นคืบจะทำพิธีเซ่น โดย
การเรียกชื่อของบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว จะเริ่ม
เรียกจากชื่อพ่อแม่ก่อน เช่น เรียกฝ่ายพ่อ (ปู่ต ย่า
ผวน อาตดาว ลุงสุข เป็นต้น ไม่ว่าจะป็นลุงหรือ
อาที่เป็นพี่หรือน้องของพ่อจะเรียกเป็น “ปู่” ถ้า
เป็นพี่ชายก็จะเรียกว่าพี่) แต่ถ้าเป็นพ่อจะเรียกว่า
“ปอกว่านเมือง” คำว่าเมืองเป็นชื่อ ส่วนแม่จะ
เรียกว่า “แม่นางโพธิ์” คำว่าโพธิ์เป็นชื่อ ถ้าเป็น
ปู่เรียกว่า “ปู่ว่านพลอย” ส่วนย่าจะเรียกว่า
“ย่านางจิม” เมื่อหมอลิ้นคืบเรียกชื่อหนึ่งก็จะคืบ
เครื่องเซ่นหนึ่งครั้ง จากนั้นจะเรียกชื่อผีของแต่
ละครบครวมากิน เมื่อเรียกครบทุกชื่อแล้วก็ป็น
อันเสร็จพิธี หลังเสร็จจากช่วงนี้ก็จัดหัวหมู ช้อนหมู

นางหนู ช้อสันหลังที่เตรียมไว้ออกมาจัดใส่พานข้าว โดยใส่ยอดใบตอง 1 ยอดรองสองชั้น และยกหัวหมูใส่ และนางหมูวางให้ปลายหางชี้ไปทางใบตอง เอากระดูกสันหลังระหว่างหัวหมูและหางหมู เท้าหมูข้างหน้าและข้างหลังวางไว้ข้างๆ ส่วนซี่โครง 2 ช่อวางข้างๆ เหมือนกัน และจัดหมากพลูใส่จานวางตรงหัวหมูมีข้าวสุก 1 ถ้วย กล่องข้าว ชันน้ำ เหล้า 1 ขวด เมื่อจัดเสร็จแล้วก็ยกเข้าไปในห้องกลางบ้านเพื่อทำพิธี “ข้าวว่า” ซึ่งแม่ครัวจะชุบหมูที่ต้มแล้วที่เป็นหมูที่เหลืมาใส่หัวปลีหรือใบมะกอก จัดเตรียมขึ้นไปให้หมอที่เซ่นผีเอือนเพื่อที่จะจัดทำพิธีข้าวว่า เป็นพิธีที่เชื่อว่าเราอยู่ดีกินดีแล้วก็ต้องให้เขากินบ้าง พิธีข้าวว่าจะจัดทำ 3 แห่ง คือ

เกาหลี ประตุ บับโก

คนที่ไปชาวเรียกว่า “จีไฟไหข้าว” เครื่องเซ่นมีข้าว 1 ก้อน หมูชุบ 1 กอง โดยใส่จานเดียวกัน คนที่ทำพิธีนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นหมอเพราะว่าพิธีนี้คนที่รู้จักพูดเป็นมงคล เป็นผู้ทำพิธี เป็นพิธีที่เรียกมากินทั้ง 3 แม่ คือ แม่เตาไฟ แม่ประตุ แม่บันได เนื่องจากว่าชาวไทยโซ่งได้อาศัยทั้ง 3 สิ่งนี้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตลอดมา จึงคิดว่าแม่เตาไฟ แม่ประตุ และแม่บันได เป็นผู้มีความคุณจึงใช้คำว่าจีไฟไห การทำพิธีเริ่มจากหมอข้าวว่าหยิบข้าวและหมูชุบ 1 คำมาวางไว้แล้วพูดเป็นคำชาวไทยโซ่ง

เกาหลี

“โลมอดิเสนฟอนเอียนยาว เยื่อหมูกางแปงแลงกางเอียนสู่ขาว เตาไฟดีจีไฟสูง พันมามะปะมากินกินแล้วฮ่าวกุ่มฮ่าวกุ่มลุดำลุลาน ยาลุกไหม้บุงแกบยาแปบไหม้บุงฮัม”

คำแปล

ได้วันดีเสนฟอนบ้าน เนื้อหมูทั้งตัวที่ทำกลางห้อง ที่กินมือเย็น แบ่งให้เตาไฟกินแล้ว ให้คุ่มครองลูกเต้าลูกหลานอย่าลุดไหม้แกลบ รำ

ประตุ

“โลมอดิเสนฟอนเอียนยาว เยื่อหมูกางแปงแลงกางเอียนสู่ขาว ประตุหลวงตางรองป้องตุกว้างตางไป พันมามะปะมากิน กินแล้วฮ่าวกุ่มลุดำลุลาน ความเจ็บยาโลกความใส่ยามี ผีขึ้นท่างตุเอายมากาง ผีขึ้นทางหลังเอาหะมาแทง”

คำแปล

ได้วันดีเสนฟอนบ้าน เนื้อหมูทั้งตัวที่ทำกลางห้อง ที่กินมือเย็น แบ่งให้ประตุเข้าออกกินแล้วให้คุ่มครองลูกเต้าลูกหลานไม่ให้เจ็บไม่ให้เป็นไข้ ผีที่ขึ้นทางประตุให้เอาไม้กวาดมากาง ผีที่ขึ้นทางหน้าต่างก็เอาหอกมาแทง

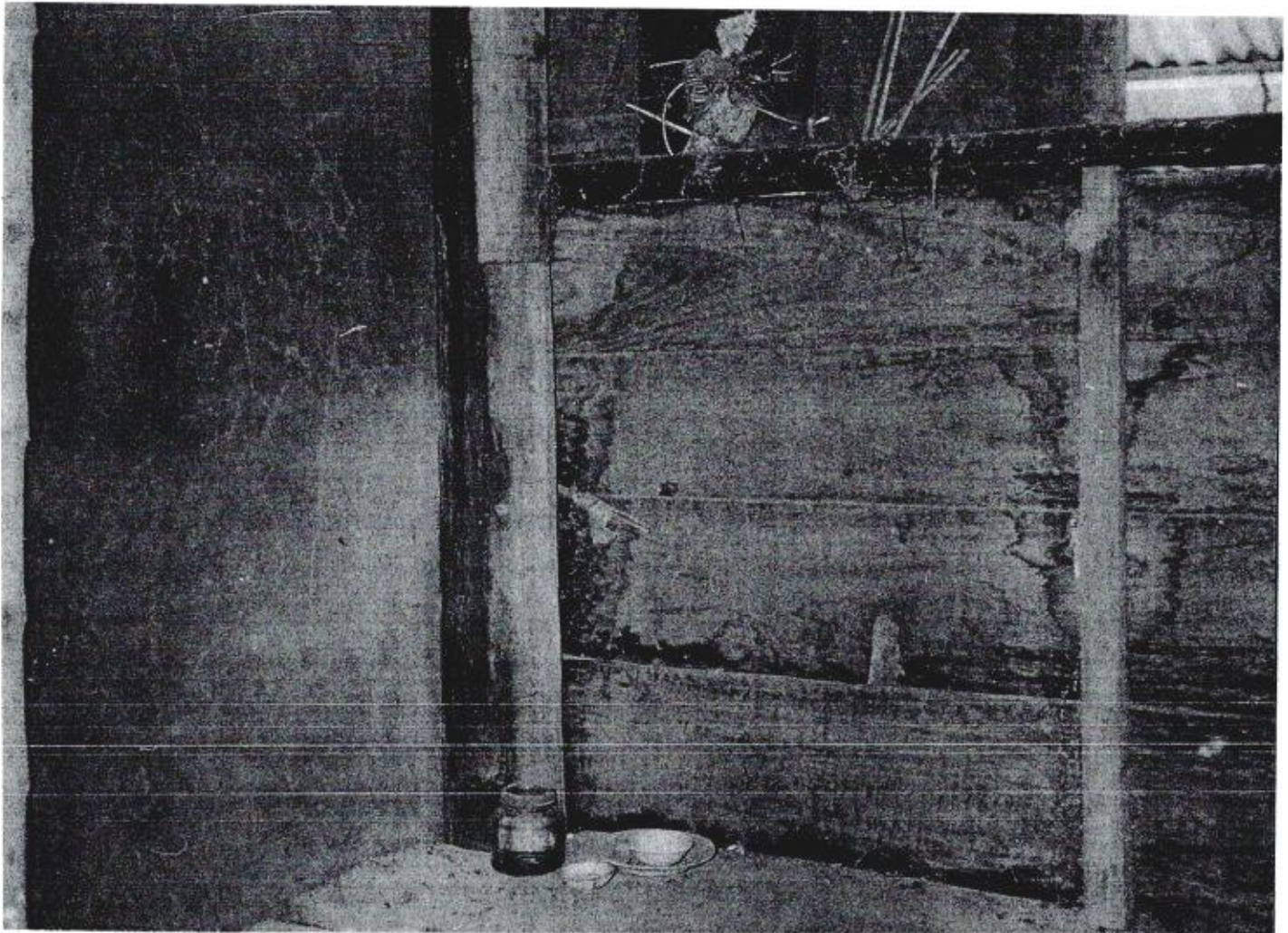
บับโก

“โลมอดิเสนฟอนเอียนยาว เยื่อหมูกางแปงแลงกางเอียนสู่ขาว ชันโดหลวง ปองโดกว้างทางขึ้น พันมามะปะมากิน กินแล้วฮ่าวกุ่มฮ่าวกุ่มลุดำลุลาน ยาให้ลุดำลุลานตกโดตกทาง”

คำแปล

ได้วันดีเสนฟอนบ้าน เนื้อหมูทั้งตัวที่ทำกลางห้องที่กินมือเย็น แบ่งให้ชองบันไดกว้างทางขึ้นกินบ้าง กินแล้วให้คุ่มครองลูกเต้าลูกหลานอย่าให้ตกบันได

การทำพิธีจีไฟไหข้าวจะมีหมอข้าวว่า (หมอที่ทำพิธีจีไฟไหข้าว) เป็นผู้ทำพิธีให้ โดยจะเรียกชาวไทยโซ่งที่เป็นสิ่งเดียวกันมากินกันทั้งหมดเป็นการบอกข่าว หลังจากทำพิธีข้าวว่าเสร็จเรียบร้อยแล้ว หมอเสนจะเรียกคนที่เป็นผีเดียวกันมารวมกันเพื่อทำพิธีที่เรียกว่า “กินเหล้าฟายเอียน” ที่กะล่อหอง โดยหมอเสนจะแยกแก้ว ซึ่งหมอจะนับดูว่ามีคนที่เป็นผีเดียวกันจำนวนกี่คนที่อยู่ในพิธี หมอเสนจะนำเหล้าที่เจ้าของบ้าน

กะล่อทอง (ห้องผีเหือน)

เตรียมไว้ โดยจะรินให้คนละ 1 แก้วทุก ๆ คน หมอ
เสนจะเรียกชื่อบรรพบุรุษ และบอกกล่าวว่ “เมย”
(แปลว่า “กิน”) ลูกหลานทุกคนจะทำ 3 ครั้ง และ
รินเหล้า 3 หน คนที่กินเหล้าจะเป็นลูกหลาน พอ
หมอเสนบอกให้เมยลูกหลานก็ยกเหล้าดื่มเพื่อเป็น
เกียรติแก่บรรพบุรุษ เมื่อทำพิธีนี้เสร็จแล้ว 3 ครั้ง
ลูกสาวที่แต่งงานไปแล้ว ซึ่งขณะนี้ไม่ได้เป็นผีเดียว
กันต้องมาฟายเหือนให้พ่อแม่กินโดยมีเหล้า 1 ขวด
ขันหมาก ขันน้ำ เลือ ซึ่งไม่จำเป็นว่าต้องเป็นเลือฮี
แล้วส่งสิ่งของเหล่านี้ให้กับหมอเสนและบอกชื่อ
ของตนเองแก่หมอเสนแล้วหมอเสนจะบอกชื่อของ
ลูกสาวคนนี้ และบอกกับผีเหือนว่าลูกสาวคนนี้อ
เหล้ามาฟายเหือนให้กิน หมอเสนจะรินเหล้าโดย
ให้คนที่เป้นผีเดียวกัน ซึ่งเป็นเจ้าของบ้านกินเหล้า
ฟายเหือน และทุกคนที่อยู่ในห้องกินเหล้าฟาย
เหือนอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นหมอเสนจะส่งแก้วให้

ลูกสาว และเจ้าของบ้านจะนำเหล้ามาให้หมออีก 1
ขวด เพื่อเป็นการตอบแทน แทนลูกสาว ซึ่งหมอ
เสนจะรินเหล้าให้ลูกสาว และบอกกล่าวแก่ผีเหือน
แล้ว ก็บอกให้ลูกสาว “เมย” ลูกสาวก็จะยกเหล้า
ขึ้นดื่ม

เสร็จจากนี้ก็ “กู่เหือน” คือ เก็บของในปาน
เหือนออก ซึ่งก่อนจะเก็บเหือนออก ฝ่ายเจ้าของ
บ้านจะเตรียมกระบุงมาใส่ของให้หมอเสนแล้วจะ
เก็บขนมในปานเหือนที่มี “7 ถู” ให้หมอเสนไป 3 ถู
ส่วนที่ เหลือ 4 ถู ก็เก็บมาแจกจ่ายให้พี่น้องกิน ยก
เอาของที่เหลือในปานเหือนรวมทั้งหมู 7 ขึ้นด้วย
ใส่ในกระบุงที่เตรียมไว้แล้วเอาขนม 3 ถู ให้หมอเสน
เอาเหล้าใส่ในกระบุง 1 ขวด หมากพลูไปมอบให้
หมอเสน เป็นอันเสร็จพิธี

ชาวไทยซองจะนับถือ และให้ความสำคัญ
ต่อผีเหือนอย่างมาก แต่ก็มีบางครั้งที่ผิดผี เช่น การ

ไม่ปาดตง, พี่น้องหรือเพื่อนบ้านมาบ้านแล้วเลี้ยงเหล้าโดยไม่ให้ผีเหือนกินก่อน, มีคนมานอนค้างที่บ้านโดยไม่บอกกล่าวผีเหือนก่อน หรือการจับเนื้อต้องตัวหญิงสาว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการผิดผี ต้องแก้ไขเรียกว่า “การเสียผี” โดยมีขันหมากไปไหว้ขอขมา ถ้าเป็นลูกเขยหรือลูกสะใภ้จะต้องใส่ชุดฮี แต่ถ้าทำผิดร้ายแรง เช่น ผู้ชายแอบมานอนค้างกับลูกสาว หรือพาลูกสาวหนีก็ต้องเสียผีมากกว่า คือต้องขอขมา และเตรียมเครื่องเช่น มี หัวหมู 1 หัว เหล้า 1 ขวด โดยที่ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต้องสวมชุดฮี

ชาวไทยโซ่งต้องมีการสืบผีต่อๆ กันมา ซึ่งการสืบผี ฝ่ายชายจะเป็นผู้สืบต่อจากพ่อแม่ ส่วนลูกสาวเมื่อแต่งงานออกไปก็ต้องไปสืบผีทางสามี การสืบผีถ้าพ่อแม่ยังอยู่ก็ยังไม่ต้องสืบผี แต่ถ้าพ่อแม่เสียชีวิตจึงจะสืบผีได้ ในกรณีที่บ้านใดมีลูกสาวให้ลูกสาวสืบผีแทนได้ เมื่อแต่งงานแล้วมีลูกก็ให้ลูกสืบแทน ซึ่งสามารถออกชื่อแทนได้แม้ว่ายังเป็นเด็ก และถ้าบ้านใดมีลูกชายหลายคน คนที่อยู่กับพ่อแม่จะสืบผีต่อจากพ่อแม่ ส่วนลูกที่แยกออกไปอยู่ที่อื่น เมื่อพ่อแม่ตายก็จะรับเลี้ยงผีได้

ระบบความคิด หรือวิธีคิดของชาวไทยโซ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตว่า ชีวิตมีศูนย์รวมอยู่ที่ผีเหือนจาก

ศูนย์กลางก็จะแผ่ส่งผ่านไปสู่อีกโลกหลังตาย และสามารถเชื่อมกับโลกหน้าได้ด้วย เช่น ชาวไทยโซ่งเมื่อตายไปแล้วจะได้ไปอยู่ร่วมกับบรรพบุรุษ ซึ่งคนที่มีชีวิตอยู่จะทำการของ เครื่องใช้ต่างๆ ใส่ไว้ในบ้านป่า สิ่งของเหล่านี้จะนำไปใช้ร่วมกับบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว

ชาวไทยโซ่งคิดว่าผี คือสิ่งสูงสุดที่พวกเขา นับถือ รองลงมา คือ เทพเจ้าและพุทธศาสนา แต่สิ่งที่สัมพันธ์ใกล้ชิดก็คือ ระบบผี เกิดเจ็บไข้ได้ป่วย หรืออาเพศต่างๆ ก็คิดถึงผี ผีเป็นทั้งเหตุและผลของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น บ้านใดที่ทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ต้องอันเชิญผีเหือนมาไว้ที่กะล่อหอง และต้องเซ่นอาหารให้กินทุก 5 วัน สำหรับผู้ทำว ส่วนผู้น้อยต้องเซ่นอาหารให้กินทุก 5 วัน วันละ 2 มื้อ คือ มื้อเช้าและมื้อกลางวัน หรือการแต่งงานคู่บ่าวสาวก็ต้องไหว้ผีเรือนเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ และแนะนำตัวเองว่าเป็นเขยหรือสะใภ้ของบ้านนี้ จะเห็นได้ว่า “ผี” เป็นระบบความเชื่อที่มีมาตั้งแต่อดีต แม้ว่าจะมีศาสนา หรือวิทยาการใหม่ๆ เข้ามา แต่ความเชื่อในเรื่องผี โดยเฉพาะ “ผีเหือน” ยังคงมีอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้

บรรณานุกรม

- นำพวลย์ กิจรักษ์กุล, 2532. การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ประชากร เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของลาวโซ่ง ในจังหวัดนครปฐม. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พนิดา เย็นสมุทร, 2524. ความหมายในภาษาลาวโซ่ง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึก ภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- มยุรี วัดแก้ว, 2521. การศึกษาโครงสร้างสังคมลาวโซ่ง. สาขาพัฒนาสังคม, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.